

BÖLÜM 4

SOYUT DIŞAVURUMCULUKTAN ÇAĞDAŞ SANATA: EYLEM VE RENGİN TARİHSEL YOLCULUĞU

Sevcan SARİBAŞ¹

GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan Soyut Dışavurumculuk (Abstract Expressionism), sanatın odağını dış dünyanın temsiliyetinden uzaklaştırarak, sanatçının öznel, içsel ve psişik dünyasının ifadesine yöneltmiştir. Bu ifade biçiminin temelini sanatçının bedensel eylemi ve rengin duygusal ve sembolik gücü oluşturur. Bu bağlamda 'eylem' ve 'renk' kavramları, akımın temel bileşenleri olarak öne çıkmış, dönemin estetik anlayışını şekillendirmiştir. Aynı zamanda bu iki bileşen sonraki kuşakların sanatsal uygulamalarına derin ve kalıcı etkiler bırakarak, çağdaş sanatın temel dinamiklerinin şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamıştır. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren gelişen minimalizm, happening ve performans sanat gibi disiplinlerarası yaklaşımlar, soyut dışavurumculuğun eylem ve renk vurgusunu yeniden yorumlayarak çağdaş sanatın dinamiklerini beslemiştir. Araştırmada, soyut dışavurumculuğun çağdaş sanata uzanan tarihsel etkisi, söz konusu iki temel bileşen üzerinden ele alınacaktır. Sanatçıların eserlerinden hareketle, eylemin zaman içerisinde performans sanatına dönüşümü ile rengin mekânsal deneyimin inşasındaki rolü incelenecektir. Soyut dışavurumu benimseyen sanatçıların önderliğinde gelişen eylem ve renk alanı resmi, çağdaş sanata olan yansımaları ışığında 'eylemden performansa' ve 'rengin dönüşüm yolculuğu' olmak üzere iki başlık altında örnek sanatçıların eserleri üzerinden incelenecektir. Böylece, soyut dışavurumculuk akımının çağdaş sanat pratiklerine bıraktığı miras, somut bir çerçevede ortaya konularak akımın günümüz sanat dünyasındaki görünürlüğü ile etkisinin anlaşılmasına katkıda bulunulacaktır.

¹ Dr. Öğr.Üyesi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel sanatlar Eğitimi Bölümü, sevcantuncalp@anadolu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0608-4888

akımın eylem ve renk vurgusu, günümüz sanat üretiminin hem temel dayanak noktalarından biri olmayı sürdürmekte hem de eleştirel bir şekilde yeniden değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Anfam, D. (2016). *Abstract expressionism* (Second edit). NY: Thames & Hudson.
- Antmen, A. (2009). 20. yüzyıl batı sanatında akımlar (2.Baskı). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Atalay, M. C. (2023). Soyut dışavurumcu resim sanatında, sarı renk. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 658-676.
- Bryon, D. (2022). Bastard children of the avant-garde: artistic expression in the Cubist and Abstract Expressionist movements and the psychoanalytic process. *Journal of Analytical Psychology*, 67(2), 480-491.
- Craven, D. (1999). *Abstract expressionism as cultural critique: Dissent during the McCarthy period*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crowther, P. (1984). Barnett newman and the sublime. *Oxford Art Journal*, 52-59. <https://www.jstor.org/stable/1360293>
- Çay, R., & Yılmaz, M. (2022). Otomatist anlatı bağlamında sürrealist ve soyut dışavurumcu resimlere yönelik bir inceleme. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 12(26), 45-61. <https://doi.org/10.16950/iujad.1211574>
- Donnell, R. Z. (1964). Space in abstract expressionism. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 23(2), 239-249. <https://doi.org/10.2307/427786>
- Elger, D., & Obrist, H. U. (2009). *Gerhard Richter: Writings 1961-2007*. NY: Distributed Art Publishers.
- Finerberg, J. (2014). 1940'tan günümüze sanat: Varlık stratejileri. İzmir: Karakalem Kitapevi Yayınları.
- Froman, W. J. (1988). Action painting and the world-as-picture. *The Journal of aesthetics and art criticism*, 46(4), 469-475.
- Galenon, D. W. (2018). Pricing revolution: From abstract expressionism to pop art. *Research in Economics*, 72(1), 86-100. <https://doi.org/10.1016/j.rie.2017.09.004>
- Geldzahler, H. (1965). Happenings: Theater by painters. *The Hudson Review*, 18(4), 581-586. <https://doi.org/10.2307/3849708>
- Greenberg, C. (2018). *American-type painting*. In *Modern Art And Modernism* (pp. 93-104). NY: Routledge.
- Hodge, S. (2020). *Sanatın kısa öyküsü*. (Deniz ÖZTOK, Çev.). İstanbul: Hep Kitap.
- Hollingsworth, M. (2009). *Dünya sanat tarihi*. (Banu ERGÜDER, Çev.). İstanbul: İnkılâp Kitabevi
- Harrison, C., & Wood, P. (Eds.). (2003). *Art in theory 1900-2000: An anthology of changing ideas*. Blackwell Publishing.
- Hoffer, C. (2024). *The unconscious mind: Psychoanalysis and art*. Unpublished Master's Dissertation, Sotheby's Institute of Art.
- Hou, W., & De Vleeschauwer, J. T. (2023). Analysis and study of the expression of loneliness in the works of modern and contemporary artists. *International Journal of Innovation*, 17(1), 480-497.
- Koyunoğlu, Ö. E. (2024). "Özgün" Modern Amerikan resmi ve postmodern sanata geçiş sürecinde öncü bir resim: Barnett Newman'ın Onement I'i. *Sanat Tarihi Yıllığı*, (33), 131-144. <https://doi.org/10.26650/sty.2024.1389168>
- Kaprow, A. (1958). The legacy of Jackson Pollock. *Art News*, 57(6), 24-26.
- Krausse, A. (2005). *Rönesanstan günümüze resim sanatının öyküsü*. (Dilek ZAPTÇIOĞLU, Çev.). İstanbul: Literatür yayıncılık.
- Kajiyi, K. (2014). *Color field painting in the cultural context of America*. Unpublished Doctoral Dissertation, New York University, NY.
- Kuspit, D. (2018). *Sanatın sonu*. (Yasemin TEZGİDEN Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

- Morris, A. (2005). The cultural geographies of Abstract Expressionism: painters, critics, dealers and the production of an Atlantic art. *Social & Cultural Geography*, 6(3), 421-437. DOI: 10.1080/14649360500111378
- Marter, J. M. (2007). *Abstract expressionism : the international context*. NY: Rutgers University Press.
- Malkondu, T., & Başar, G. (2021). Mark Rothko'nun renk alanı modülasyonu'nun incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 7(1), 63-75.
- Porwal, T. (2014). The ironic exploration from Abstract Expressionism To Minimalism. *International Journal Of Research-Granthaalayah*, 1(2), 38-47.
- Roberts, D. L. (2023). The psychology of American abstract expressionism. *International Journal*, 11(1), 9-22. DOI: 10.15640/ijaah.v11n1p2
- Rosenberg, H. (1952). The American action painters, *Art News* 51/8, 22-50.
- Rushing, W. J. (1995). Jeremy Strick, the sublime is now: The early work of Barnett Newman. *Art Journal*, 54(1), 88.
- Simpson, A. (2017). *Twentieth-century sublimates the turn from modernism to postmodernism: Barnett Newman, Agnes Martin, and Andy Warhol*. Unpublished Master's Dissertation, University of Guelph, Canada.
- Şimşek, S. (2023). 1945 sonrası ABD sanatında renk yüzey ve form ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Taşkesen, S. (2018). soyut dışavurumculuk akımının performans sanata etkisi ve rol değiştiren beden olgusu. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (41), 166-182. <https://doi.org/10.32547/ataunig-sed.414197>
- Turan, S. L., & Yiğit, F. Z. 2022. Soyut dışavurumculuk'ta Carl Gustav Jung etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 4(8), 200-216. <https://doi.org/10.47994/usbad.1035715>
- Turani, A. (2010). *Dünya sanat tarihi*, (14.Basım). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Tunalı, İ. (2008). *Felsefenin ışığında modern resim. Modern resimden avangard resme*, (7.Basım). İstanbul: Remzi kitabevi.
- Yılmaz, M. (2013). *Modern'den postmoderne sanat*. Ankara: Ütopya yayınevi.
- http-1: Görsel 1. 20.07.2025 tarihinde <https://blog.stephens.edu/arh101glossary/wp-content/uploads/2014/07/Pollack.jpg> adresinden ulaşılmıştır.
- http-2: Görsel 2. 20.07.2025 tarihinde <https://www.arthistoryproject.com/artists/willem-de-kooning/woman-i/> adresinden ulaşılmıştır.
- http-3: Görsel 3. 22.07.2025 tarihinde <https://hyperallergic.com/265190/beyond-drips-investigating-jackson-pollocks-many-artistic-phases/> adresinden ulaşılmıştır.
- http-4: Görsel 4.22.07.2025 tarihinde jackson-pollock.org/in-echo-number-25.jsp adresinden ulaşılmıştır.
- http-5 Görsel 5. 06.08.2025 tarihinde <https://artplastoc.blogspot.com/2018/01/790-allan-kaprow-18-happenings-in-6.html> adresinden ulaşılmıştır.
- http-6: Görsel 6. 06.08.2025 tarihinde <https://www.thegallerycompanion.com/p/some-grip-ping-performance-art> adresinden ulaşılmıştır.
- http-7: Görsel 7. 10.08.2025 tarihinde <https://www.unosguardoalcielo.com/14-marina-abramovic-balkan-baroque-1997/> adresinden ulaşılmıştır.
- http-8: Görsel 8. 12.08. 2025 tarihinde <https://www.artway.eu/posts/mark-rothko-white-and-greens-in-blue> adresinden ulaşılmıştır.
- http-9: Görsel 9. 14.08.2025 tarihinde <https://www.wikiart.org/en/mark-rothko/rothko-chapel-1967> adresinden ulaşılmıştır.
- http-10: Görsel 10. 15.08.2025 tarihinde <https://www.arthistoryproject.com/artists/barnett-newman/onement-i/> adresinden ulaşılmıştır.
- http-11: Görsel 11. 15.08.2025 tarihinde <https://i-am-kayak.tumblr.com/post/91539067100/meditation-room-now-open-in-modernism-from-the> adresinden ulaşılmıştır.

Güzel Sanatlar Alanında Güncel Araştırmalar

- http-12: Görsel 12. 15.08.2025 tarihinde <https://www.guggenheim.org/artwork/2554> adresinden ulaşılmıştır.
- http-13: Görsel 13. 15.08.2025 tarihinde <https://whitney.org/collection/works/2425> adresinden ulaşılmıştır.
- http-14: Görsel 14. 16.08.2025 tarihinde <https://www.davidzwirner.com/artworks/dan-flavin-a-primary-picture-b989d> adresinden ulaşılmıştır.
- http-15: Görsel 15. 16.08.2025 tarihinde <https://www.artic.edu/artworks/220158/untitled> adresinden ulaşılmıştır.